

ابعاد حقوقی حوادث طبیعی

به طور متوسط دنیا هر سه هفته یک بار، شاهد حوادث طبیعی و خسارات ناشی از آن است که کشورها اغلب قدرت مهار و کنترل آن را ندارند. ایران یکی از ۱۰ کانون حادثه‌خیز در جهان است که از ۴۳ نوع حادثه شناخته شده در جهان، ۳۳ نوع آن را تجربه می‌کند.

به طور متوسط دنیا هر سه هفته یک بار، شاهد حوادث طبیعی و خسارات ناشی از آن است که کشورها اغلب قدرت مهار و کنترل آن را ندارند. ایران یکی از ۱۰ کانون حادثه‌خیز در جهان است که از ۴۳ نوع حادثه شناخته شده در جهان، ۳۳ نوع آن را تجربه می‌کند.

به گزارش «تابناک» وقوع سیل در روزهای پایانی سال، یکی از حوادثی بود که هزینه‌های آن علاوه بر ابعاد انسانی، خسارات مالی فراوانی را نیز در استان‌های مختلف به همراه داشت و این در حالی است که ابهام در چگونگی و مرجع جبران خسارت این بلایا، آسیب دیدگان را نگران کرده است.

قاعده تقصیر و جبران خسارت

هنگام ورود هر خسارتی شامل سوانح و حوادث طبیعی ابتدا باید زیان‌رسان را مشخص کند که طبق قانون از قاعده تقصیر کمک گرفته می‌شود؛ بنابراین با اثبات اصل ورود خسارت و مشخص شدن عوامل آن و احراز رابطه علیت، ذی‌نفع می‌تواند براساس مدارک محکمه‌پسند اقدام به طرح دعوی کند. اگر خسارات کلان و عمومی باشد، با توجه به مواد یک و ۱۱ قانون مسئولیت مدنی و مواد ۲۲۸ و ۲۳۱ قانون مدنی دولت یا متصدی مربوط، مسئول جبران خسارات به حساب می‌آید؛ بنابراین دولت و مدیریت شهری علاوه بر اینکه ملزم است از محل بودجه قانونی استفاده کند، از ظرفیت‌های ستاد مدیریت بحران و سازمان مدیریت بحران کشور نیز بهره خواهد گرفت. همچنین با ورود دادستان و مدعی‌العموم به نمایندگی از مردم و جامعه ارتکاب سرقت و ورود غیر مجاز به حریم خصوصی اماکن مسکونی و تجاری، قابل پیگیری خواهد بود. برای کاهش هزینه‌های حوادث طبیعی، مسئولان نهاد‌های عمومی-خدماتی، پیش‌بینی‌های لازمی را جهت مهار و مقابله انجام می‌دهند و در برخی موارد به لحاظ مسئولیت مدنی، مکلف به جبران خسارت و آسیب‌های وارد شده به مردم هستند. به گزارش معاونت فرهنگی قوه قضاییه، کوتاهی در اقدامات پیشگیرانه و مهار بلایای طبیعی، نقص در اجرای قوانین، قصور در نظارت بر سازه‌ها و کنترل و ایمن‌سازی مسیله‌ها برای مقابله با سیلاب از جمله مواردی است که برخی نهادها را ملزم به جبران خسارت می‌کند. اما در مواردی که ساخت و ساز غیرمجاز و بدون پروانه در حریم رودخانه یا محل‌های غیرقانونی و ممنوع انجام شود و سازه در اثر حوادث غیرمترقبه از بین برود، افراد زیان‌دیده، استحقاق دریافت خسارت و غرامت ندارند. اما اگر مجوز ساخت صادر شده باشد، در این صورت مرجع صدور پروانه باید پاسخگو باشد. چون شهرداری‌ها مرجع صدور پروانه‌های ساختمانی و پایان‌کار هستند، باید کنترل مقاومت ساختمان‌ها در برابر سوانح طبیعی را به دستگاه‌های صلاحیت‌دار مانند نظام مهندسی یا شرکت‌های کنترل طراحی بسپارند. در غیر این صورت قصور اداری تلقی می‌شود. به طور کلی مسئول کسی است که در نتیجه تقصیر او ضرر به وجود آمده است.

نبود قوانین ویژه جبران خسارت حوادث طبیعی

چندین معاهده بین‌المللی در سال‌های اخیر کشورها را متعهد کرده است تا برای جبران خسارات، تمهیداتی در نظر بگیرند. در معاهده «سندای ژاپن» در سال ۲۰۱۵ میلادی، دولت‌ها متعهد شدند تا سال ۲۰۳۰ میلادی برای توانبخشی اموال و جان مردم در برابر بلایا، گام‌های موثری بردارند. ایران نیز یکی از این کشورها بود. هر چند قانون ویژه‌ای به نحوه رسیدگی به خسارات و قصور در حوادث طبیعی اشاره ندارد.

توصیه‌های عمومی برای کاهش خسارات حوادث طبیعی

قرار دادن اسناد و مدارک در جای امن یکی از توصیه‌های جدی برای کاهش آسیب‌های ناشی از بلایای طبیعی است. اسناد غیر از اینکه ممکن است در این حوادث از بین برود، ممکن است مورد سرقت نیز قرار گیرد بنابراین برای تامین امنیت اسناد و اموال با ارزش، باید مکان محفوظی مثل گاوصندوق را در نظر گرفت. توجه به قوانین در ساخت و ساز و رعایت حدود و استانداردهای لازم برای ساخت سازه‌ها از این هزینه‌ها می‌کاهد. به طور مثال ساخت و ساز در حریم رودها خساراتی به بار می‌آورد که دولت، مسئولیتی در برابر آن ندارد. بیمه کردن اموال نیز تا حدودی این نگرانی را

کاهش می دهد. شرکت‌ها بیمه، این امکان را به وجود آورده اند تا بیمه گذار خانه و ملکش را در مقابل سیل، زلزله، آتش سوزی و دیگر حوادث طی قراردادی بیمه کند. یکی دیگر از خدمات بیمه ای که حوادث طبیعی را نیز پوشش می دهد، استفاده از بیمه‌نامه در مورد ساختمان‌ها یا پروژه های دولتی و نیز سازه‌های از قبیل: پل های سطح معابر عمومی است که می‌تواند خسارات وارده به اشخاص ثالث را تأمین کند.